

مسئولیت مدنی تولیدکنندگان خودرو معیوب

www.ketab.ir

تهمینه مرادی

پریسا مرادی

سرشناسه	:	مرادی، تهمینه، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	:	مسئولیت مدنی تولیدکنندگان خودرو معیوب/تهمینه مرادی، پریسا مرادی.
مشخصات نشر	:	تهران: آرنا، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۵ص.
شابک	:	978-600-356-640-8
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
موضوع	:	مسئولیت ناشی از تولید -- اتومبیل‌ها
موضوع	:	Products liability -- Automobiles
موضوع	:	مسئولیت ناشی از تولید -- اتومبیل‌ها -- مطالعات تطبیقی
موضوع	:	Products liability -- Automobiles -- Comparative studies
موضوع	:	مسئولیت ناشی از تولید -- ایران
موضوع	:	Products liability-- Iran
شناسه افزوده	:	مرادی، پریسا، ۱۳۵۹ بهمن -
رده بندی کنگره	:	۸۵۳K ۷H ۱۳۹۰ ۱۳م ۲الف /
رده بندی دیویی	:	۳۴۶.۸۳۸
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۳۳۶۵۶

عنوان	:	مسئولیت مدنی تولیدکنندگان خودرو معیوب
مولفان	:	تهمینه مرادی - پریسا مرادی
ناشر	:	آرنا
چاپ	:	اول ۱۳۹۶
شمارگان	:	۱۰۰۰ نسخه
قیمت	:	۱۹۰۰۰ تومان
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۳۵۶-۶۴۰-۸

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۳
----------------	----

فصل اول

کلیات مسئولیت مدنی

گفتار اول: مفهوم مسئولیت مدنی	۱۹
مبحث اول: تعریف لغوی مسئولیت مدنی	۱۹
مبحث دوم: تعریف اصطلاحی مسئولیت مدنی	۱۹
بند اول: مسئولیت مدنی به معنی عام	۲۰
بند دوم: مسئولیت مدنی به معنای خاص	۲۰
گفتار دوم: مبانی عمومی مسئولیت مدنی	۲۳
مبحث اول: نظریه تقصیر	۲۳
مبحث دوم: نظریه ایجاد خطر (مسئولیت محض)	۲۴
مبحث سوم: نظریه های مختلط و واسطه	۲۴
مبحث چهارم: نظریه تضمین حق	۲۵
گفتار سوم: ارکان مسئولیت مدنی	۲۷
مبحث اول: وجود ضرر	۲۷
بند اول: مفهوم ضرر	۲۸
بند دوم: شرایط ضرر قابل جبران	۲۹
گفتار چهارم: اقسام ضرر	۳۷
مبحث اول: ضرر مالی و اقتصادی	۳۷
مبحث دوم: ضرر معنوی	۳۸
مبحث سوم: ضرر بدنی	۳۹
گفتار پنجم: تقصیر (فعل زیان بار) و نقش آن در مسئولیت مدنی	۴۱
مبحث اول: تاثیر میزان تقصیر در مسئولیت مدنی از دیدگاه حقوق ایران	۴۱
بند اول: مفهوم تقصیر	۴۲

۴۲	بند دوم: مسئولیت مبتنی بر تقصیر و ارکان آن
۴۳	بند سوم: عناصر تشکیل دهنده تقصیر
۴۳	بند چهارم: اقسام تقصیر
۴۴	الف: تقصیر در انجام دادن فعل و ترک فعل
۴۴	ب: تقصیر عمدی، سنگین، سبک و خیلی سبک
۴۶	بند پنجم: علل موجه تقصیر (رافع تقصیر)
۴۸	گفتار ششم: رابطه سببیت
۴۸	مبحث اول: مفهوم رابطه سببیت
۴۹	مبحث دوم: نظریه های احراز رابطه سببیت
۵۰	بند اول: نظریه قس قیل در ایران
۵۲	گفتار هفتم: تعدد سببها
۵۳	گفتار هشتم: ورور، زیان، براتر بله خارجی: معافیت از مسئولیت
۵۳	مبحث اول: قوای قاهره
۵۴	مبحث دوم: فعل شخص ثالث
۵۵	مبحث سوم: تقصیر زیان دیده
۵۶	گفتار نهم: بار اثبات و فایده بحث در فرض مسئولیت بی تقصیر
۵۸	گفتار دهم: طرفین دعوای مسئولیت مدنی
۵۸	مبحث اول: مصرف کننده
۵۹	مبحث دوم: تولید کننده

فصل دوم

تحول در مسئولیت ساریه کالا

۶۳	گفتار اول: سیر عمومی به سوی تعادل
۶۳	مبحث اول: از تقصیر تا تدبیر
۶۴	مبحث دوم: مسئولیت قراردادی
۶۵	مبحث سوم: عنوان مسئولیت قهری به جای قراردادی
۶۸	گفتار دوم: رویه قضایی در دادگاه های آمریکا
۶۸	مبحث اول: نخستین گام پیشرفت
۶۹	مبحث دوم: شرط تضمین سلامت کالا و خروج از چارچوب قراردادی
۷۰	مبحث سوم: شرط تضمین نوعی و گرایش به سوی مسئولیت قهری
۷۱	مبحث چهارم: گسترش تکلیف در دادن اطلاعات و هشدارها
۷۲	مبحث پنجم: گرایش به مسئولیت محض
۷۵	گفتار سوم: طرح نمونه اتحادیه اروپا (EU)
۷۵	مبحث اول: به سوی وحدت حقوقی و تعادل

۷۵.....	بند اول: تمایل به وحدت حقوقی در اتحادیه اروپا
۷۶.....	بند دوم: نهضت جهانی حمات از مصرف کننده
۷۹.....	بند سوم: واکنش های گوناگون برای تحقق عدالت
۸۲.....	بند چهارم: ویژگی مسئولیت محض (strict Liability): تقصیر سازمانی
۸۵.....	بند پنجم: اصول طرح دستوری جامعه اروپایی
۸۷.....	مبحث دوم: حقوق فرانسه
۸۷.....	بند اول: پیشینه حقوقی
۸۹.....	بند دوم: تحولات اصلی ماده ۱۳۸۶ ق.م
۹۲.....	بند سوم: دفاع مؤثر خوانده
۹۳.....	بند چهارم: اثر اسباب خارجی
۹۵.....	بند پنجم: رعایت حکم قانون
۹۵.....	بند ششم: خسارت تودمه
۹۸.....	مبحث سوم: حقوق بلژیک
۹۸.....	بند اول: قوانین گوناگون
۹۸.....	بند دوم: مقدمه
۹۹.....	بند سوم: نظام اصلی حقوق مصرف و ننی بلژیک در خصوص کالاهای معیوب
۱۰۳.....	بند چهارم: تأثیر تصمیم اتحادیه اروپا و تحولات حقوق بلژیک
۱۰۶.....	بند پنجم: قانون مسئولیت تولید بلژیک مصوب سال فوریه ۱۹۹۲
۱۱۱.....	مبحث چهارم: حقوق ایتالیا
۱۱۱.....	بند اول: فرمان ریاست جمهوری، شماره ۲۴۴ مورخ ۲۴ مه ۱۹۸۰
۱۱۲.....	بند دوم: ویژگی های فرمان
۱۱۵.....	بند سوم: حقوق مصرف کنندگان تجارت پیشه: قانون مدنی ایتالیا
۱۱۷.....	بند چهارم: متن فرمان ریاست جمهوری مورخ ۲۴ مه ۱۹۸۸
۱۲۳.....	مبحث پنجم: حقوق آلمان
۱۲۳.....	بند اول: مقدمه: نظریه های سنتی مسئولیت ناشی از تولید
۱۲۶.....	بند دوم: اصلاح قانون آلمان براساس قانون نمونه اتحادیه اروپا
۱۲۹.....	بند سوم: قانون مسئولیت ناشی از عیب تولید مصوب ۱۵ دسامبر ۱۹۸۹-آلمان
۱۳۴.....	مبحث ششم: حقوق هلند
۱۳۴.....	بند اول: قانون مسئولیت ناشی از کالاهای معیوب
۱۳۴.....	بند دوم: ماده ۱۸۵: مسئولیت تولید کننده
۱۳۵.....	بند سوم: ماده ۱۸۶: مفهوم عیب
۱۳۵.....	بند چهارم: ماده ۱۸۷: مفهوم کالا و تولید کننده
۱۳۶.....	بند پنجم: عناصر دعوا، مسئولیت محض و تضامن
۱۳۶.....	بند ششم: ماده ۱۹۰: ارکان خسارت و میزان مسئولیت
۱۳۷.....	۴۴بند هفتم: ماده ۱۹۱: مرور زمان
۱۳۷.....	بند هشتم: ماده ۱۹۲: منع حذف خسارت

۱۳۸	مبحث هفتم: حقوق ایرلند جنوبی
۱۳۸	بند اول: مقدمه
۱۳۸	بند دوم: تولید کننده
۱۴۰	بند سوم: محصولات قابل حمایت
۱۴۱	بند چهارم: مفهوم عیب کالا
۱۴۱	بند پنجم: خسارت قابل جبران
۱۴۲	بند ششم: خسارت کیفری یا تنبیهی
۱۴۲	بند هفتم: خسارت احتمالی
۱۴۳	بند هشتم: سقف خسارات
۱۴۳	بند نهم: رابطه سببیت میان عیب کالا و خسارت به بار آمده
۱۴۴	بند دهم: دفاع خواننده
۱۴۶	بند یازدهم: استرداد کالاها - عیوب
۱۴۶	بند دوازدهم: مهلت های اقامه دعوا
۱۴۷	بند سیزدهم: نتیجه؛ بازتاب تاریخی نظام مسئولیت محض
۱۵۰	مبحث هشتم: حقوق انگلیس
۱۵۰	بند اول: مقدمه
۱۵۱	بند دوم: حق بیمه مصرف کننده و مسئولیت مستقیم سازنده

فصل سوم

مسئولیت ناشی از تولید خودرو

۱۵۷	گفتار اول: مفهوم مسئولیت ناشی از تولید
۱۵۹	گفتار دوم: قلمرو مسئولیت حقوقی
۱۵۹	مبحث اول: مسئولیت قراردادی
۱۶۰	بند اول: تضمین ایمنی مبیع
۱۶۱	بند دوم: فرض علم فروشنده به عیب و سوء نیت وی
۱۶۱	بند سوم: تسبیب
۱۶۲	گفتار سوم: ناکار آمدی مسئولیت قراردادی
۱۶۳	گفتار چهارم: مسئولیت غیر قراردادی
۱۶۴	گفتار پنجم: تمییز مسئولیت قراردادی
۱۶۴	مبحث اول: وجود قرارداد میان خواننده و زیان دیده
۱۶۴	مبحث دوم: رابطه علیت بین خسارت و عدم اجرای قرار داد
۱۶۵	گفتار ششم: مبانی سنتی مسئولیت مدنی تولید کنندگان
۱۶۵	مبحث اول: نظریه آگاه باش خریدار
۱۶۵	مبحث دوم: نظریه تقصیر
۱۶۷	گفتار هفتم: مبانی نوین مسئولیت مدنی تولید کنندگان

۱۶۷	مبحث اول: مسئولیت قراردادی
۱۶۸	مبحث دوم: مسئولیت محض
۱۷۱	مبحث سوم: تقصیر تولید کننده
۱۷۲	مبحث چهارم: تضمین ضمنی
۱۷۵	گفتار هشتم: حدود مسئولیت تولید کننده
۱۷۷	گفتار نهم: مبنای مسئولیت تولید کنندگان خودرو در ایران
۱۷۷	مبحث اول: تولید کننده خودرو و مفهوم آن
۱۷۹	گفتار دهم: تاریخچه مسئولیت سازندگان خودرو
۱۸۱	گفتار یازدهم: حقوق ناشی از عدم مطابقت خودرو با استاندارد ها، برای خریدار
۱۸۵	گفتار دوازدهم: منابع مسئولیت مدنی تولید کننده خودرو
۱۸۵	مبحث اول: قیون
۱۸۶	مبحث دوم: قرارداد
۱۸۷	گفتار سیزدهم: چگونگی تحقق مسئولیت تولید کنندگان خودرو
۱۸۷	مبحث اول: تعاریف ارائه شده از عیب
۱۸۸	بند اول: انواع عیب
۱۸۹	الف: عیب های طراحی
۱۸۹	ب: عیب ساخت
۱۹۰	ج: عیب عدم راهنمایی و هشدار لازم
۱۹۱	گفتار چهاردهم: الزامات تولید کننده خودرو و حمایت از مصرف کننده
۱۹۳	گفتار پانزدهم: حقوق خریدار خودرو
۱۹۳	مبحث اول: اعلام فراخوان توسط سازنده
۱۹۴	مبحث دوم: موارد ضرورت فراخوان
۱۹۵	مبحث سوم: نقض حقوق مصرف کننده و خریدار خودرو
۱۹۷	گفتار شانزدهم: تعهدات عرضه کننده و اقدامات پیشگیرانه
۱۹۷	مبحث اول: رفع نقص و عیب
۱۹۷	مبحث دوم: جبران خسارت
۱۹۸	مبحث سوم: تعویض یا استرداد خودروی معیوب
۱۹۹	مبحث چهارم: تکلیف رفع عیب جزئی
۱۹۹	مبحث پنجم: مهلت رفع عیب
۱۹۹	مبحث ششم: دفعات رفع عیب
۲۰۰	مبحث هفتم: مقررات قانون ایران در مورد دفعات رفع عیب
۲۰۰	مبحث هشتم: دریافت خودرو جدید و استرداد ثمن

۲۰۰.....	مبحث نهم: تضمین ایمنی خودرو توسط تولید کننده
۲۰۱.....	مبحث دهم: خدمات پس از فروش توسط تولید کننده
۲۰۳.....	گفتار هفدهم: دامنه مسئولیت تولید کنندگان خودرو
۲۰۳.....	مبحث اول: از لحاظ زیان‌دیده
۲۰۴.....	مبحث دوم: از نظر عامل زیان
۲۰۴.....	مبحث سوم: از لحاظ تعریف عیب
۲۰۵.....	مبحث چهارم: از نظر خسارت قابل جبران
۲۰۵.....	مبحث پنجم: از نظر مدت مسئولیت
۲۰۶.....	بند اول: دوره ضمانت
۲۰۶.....	مبحث ششم: سلب و اسقاط مسئولیت
۲۰۷.....	گفتار هجدهم: مراجع حل فصل اختلافات
۲۰۸.....	گفتار نوزدهم: بیمه مسئولیت خودروساز
۲۱۲.....	گفتار بیست: بیمه مسئولیت ناشی از تولید کنندگان
۲۱۴.....	گفتار بیست و یکم: راه کارهای حمایتی مصرف کنندگان
۲۱۴.....	مبحث اول: تعهد ایمنی
۲۱۵.....	بند اول: نقض تعهد ایمنی
۲۱۶.....	مبحث دوم: تعهد ضمنی تولید کننده کالا
۲۱۷.....	مبحث سوم: ضرورت برخورداری مصرف کنندگان از حق این
	فصل چهارم
	نتیجه گیری و پیشنهادها
۲۲۱.....	نتیجه
۲۲۳.....	پیشنهادهای
۲۲۵.....	فهرست منابع
۲۲۹.....	ضمایم و پیوست ها

پیشگفتار

یکی از دغدغه‌های اساسی در هر نظام حقوقی، چگونگی تنظیم روابط اجتماعی برای تسهیل تحقق آرمان‌های مشروع بشری است. نیل به اهداف و خواسته‌های همه، وقتی که سود هر یک ملازمه با زیان دیگری دارد، امری محال و آرزویی دست نیافتنی است. برای گریز از نابسامانی، ابزاری لازم است تا به کمک آن بتوان شرایطی فراهم آورد که هرکس بتواند از آنچه هست به گونه‌ای بهره‌مند گردد که به فحای دیگری نینجامد. در این میان، بدون تردید قانون ابزار مناسبی است برای تنظیم روابط اشخاص و تنظیم بقاء و دوام یک همزیستی مسالمت آمیز و به آن احساس نیاز می‌شود. به منظور تدوین نظام حقوقی حاکم بر روابط میان مصرف کننده و تولید کننده در حقوق داخلی، می‌توان از تجارب انتقال مشترک نظام‌های حقوقی نزدیک به حقوق داخلی بهره جست.

رشد روز افزون دانش و فناوری، علاوه بر دستاوردهای بی‌رقاب انکاری که به ارمغان آورده موجب پیچیدگی روابط اجتماعی نیز شده است. تجارب گذشته بیانگر این واقعیت است که هرگاه محصول جدیدی عرضه می‌شود برای استفاده کننده خطراتی به همراه می‌آورد که امکان پیشگیری از آن در ابتدا غیر ممکن است. از طرفی حفظ آرامش و حق حیات مصرف کننده نیز یکی از ارزش‌های والای انسانی است که از طریق پیشگیری بهتر از جبران خسارت می‌توان از آن حمایت کرد. گذشته حکایت از این دارد که با انقلاب صنعتی و گذر از جامعه کشاورزی به صنعتی و افزایش تولید محصولات، آمار تلفات ناشی از حوادث و وسایل نقلیه به شکل غیر منتظره‌ای افزایش یافت. در نتیجه هرچه برتنوع و کمیت تولیدات کالاها افزوده می‌شود، خطرهای احتمالی ناشی از بکارگیری و مصرف کالاها نیز افزایش می‌یابد، در این میان عدالت

اقتصادی اقتضاء می‌کند که تولیدکنندگان که به واقع در عرصه عرضه و تولید کالا توانگرتر از مصرف‌کنندگان محسوب می‌شوند و سودهای فراوانی را به دست می‌آورند، بیشتر متحمل پیامدها و مسئولیت‌های ناشی از خطر در بهره‌برداری از تولیدات خود شوند. از همین رو ضرورت حمایت از مصرف‌کننده بیش از پیش نمایان می‌شود.

مصرف‌کننده حاصل دسترنج خود را می‌پردازد تا کالایی را تهیه کند که بتواند از مصرف آن سود برده و گامی به آرامش و رفع نیازهایش نزدیکتر شود. و اگر قرار باشد با صرف آنچه که به سختی آن را دست آورده است به نتیجه‌ای که انتظار داشته دست نیابد و با خرید کالایی که اطمینان از کاربرد صحیح آن ندارد نتواند نیازهایش را رفع کند، تعادل در عرصه اقتصادی دچار آسیب جدی می‌شود. همین سبب دولتها در تلاشند تا با تدوین قوانینی نقش حمایتی از مصرف‌کننده را نهاده‌اند. این موضوع در کشورهایی که حاکمیت انحصاری و یا شبه انحصاری بر بخشهای عمده اقتصادی دارند بسیار دشوار است چرا که تولیدکننده دولت است و خود باید قوانینی تصویب کند که مصرف‌کننده را دارای حقوقی بر علیه خود سازد؛ و این در بسیاری از کشورهایی که اقتصادشان دولت است تقریباً امکان پذیر نیست. در ایران نیز می‌توان علت اساسی تأخیر در روی آوری به چنین قوانین را در همین مقوله جستجو کرد؛ اما در سالهای اخیر تصویب قوانینی همچون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مصوب آبان ۱۳۸۸ و حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان خودرو مصوب ۱۳۸۶ نوید بخش ایجاد تحول اساسی در نظام مسئولیت ناشی از عیب تولید در حمایت از حقوق مصرف‌کننده را داده است.

دعای مطروح از جانب زیاندیدگان نیز به علت ناکارآمدی نظام مسئولیت مدنی مبتنی بر تقصیر و به جهت ناتوانی خواهان در اثبات ادعا منتهی به نتیجه مطلوب نمی‌شد. این امر موجب شد تا اندیشمندان برای رفع مشکلات و موانع موجود تدابیری بیندیشند؛ و به این باور رسیدند که نظام حقوقی وقتی کامل است که در آن، حقوق و تکالیف تولیدکننده و مصرف‌کننده به روشنی تبیین شده باشد و تولیدکننده به مسئولیت ناشی از تولید و مصرف‌کننده به حقوق خود آگاه باشند. حمایت از حقوق مصرف‌کننده و جلوگیری از تضییع حقوق آنها و بهینه کردن آن در وهله اول مستلزم ساز و کار و مقرراتی است که رسیدگی فوری به شکایت مصرف‌کننده و جبران خسارت او را تأمین نماید. به همین دلیل مطالعه‌ی شرایط و ارکان مسئولیت مدنی در

جبران خسارت مصرف کننده در قوانین فعلی و نظام حقوقی حاکم بر حقوق مصرف کننده و بررسی نکات قوت و ضعف آن ضروری می باشد تا مشخص شود مصرف کننده زیان دیده چه موقع حق مطالبه خسارت را دارد و برای احقاق حق و جبران خسارت خود چگونه و از چه مرجعی بایستی تقاضای رسیدگی نماید.

در رابطه با مسئولیت مدنی تولید کنندگان خودرو در ایران مسئولیت غیر قراردادی یا قهری پذیرفته شده که این مسئولیت مواردی مانند (نظریه خطر، تقصیر، تضمین حق، مسئولیت محض، انتساب ضرر...) را در برمی گیرد. با توجه به ماده یک قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ که یک قاعده عام است نظریه تقصیر پذیرفته شده که البته این قانون با موادی دیگر در قانون مسئولیت مدنی و قانون مدنی تخصیص خورده به طور نمونه ماده ۳۲۸ تا ۳۳۰ قانون مدنی و قانون بهمه اجاری مسئولیت سال ۸۷ که مسئولیت نوعی و بدون تقصیر را هم پذیرفته اند. تقصیر معانی متفاوتی دارد که حقوق مسئولیت مدنی به ویژه در مورد تولید و عرضه کالا متمایل به این تفسیر است که تقصیر را بر مبنای مصلحت و تدبیر تمیز می دهد یا معیار آن سود و زیان، کار زیانبار است، یا نظریه خطر بر آن است که برای تحقق مسئولیت در یک مصداق خاص کافی است که بین کار فعلی خاص و ضرر رابطه برقرار شود بدون آنکه به احراز تقصیر نیازی باشد و بر مبنای مسئولیت محض هر گاه عامل زیان سبب ایراد خسارت به دیگری شود باید آن را جبران نماید صرف نظر از آنکه مرتکب تقصیر شده یا هیچ گونه تقصیری نداشته باشد لذا کارخانه داری که با تولید خودرو به جرات ضرر مصرف کننده را بوجود آورد حتی اگر تمام استانداردهای ضروری را رعایت نموده باشد و از تجهیزات کار آمد برای جلوگیری از وقوع زیان استفاده کرده باشد به دلیل عدم احتمال وقوع حادثه و نیز از آنجا که حتی در صورت رعایت احتیاط، بروز حادثه متحمل است، مکلف به جبران خسارت زیان دیده است و تنها قوه قاهره موجب معافیت او از مسئولیت خواهد شد. پس در صورت اعمال مسئولیت محض عامل زیان نیز باید برای جلوگیری از وقوع حادثه یا کاهش شدت آن هزینه کند و در صورت وقوع حادثه باید زیان متضرر را جبران نماید. در این مسئولیت قرارداد مخالف با آن کارگر نمی افتد و ریشه قهری و قانونی داشته و پایه این نوع از مسئولیت حمایت از مصرف کننده است. در یک نگاه کلی می توان در جوامع امروزی نیاز به قانونی تنبیهی را برای تولید

کنندگان احساس کرد که در آن به مسئولیت تولید کننده در برابر مصرف کننده پرداخته شود و تمام شرایط را در نظر گرفته و از مصرف کننده در برابر تولید کننده مرفه حمایت نماید. شاید با داشتن چنین قانونی بتوان در داشتن جامعه صنعتی رو به پیشرفت حرکت کرد و از سود بیش از اندازه تولید کننده و ضعیف تر شدن مصرف کننده جلوگیری کرد در این کتاب سعی بر این شده تا نواقص موجود در قوانین مربوطه توضیح داده شود تا بتوان با داشتن قانون جامع تری به حمایت از مصرف کننده در برابر تولید کننده ثروتمند پرداخت.